enkelen mogelijk te maken. Hij heeft dit gedaan, door de weelde des levens van de groote menigte af te weren, en alzoo den steun der weelde aan dezen boozen hartstocht bij de massa te ontnemen. Hij heeft dit gedaan door een duurzame liefde, aan wie gepaard waren, voor elkander in het hart te ontvonken. Hij heeft dit gedaan door de sterke moederliefde, die Hij aan de vrouw die moeder werd, voor haar kind heeft ingestort. Hij heeft dit gedaan door de kinderen zich aan hun ouders te doen hechten, en eerbied voor het ouderlijk gezag door de hulpbehoevendheid zelve aan het kind in zijn eerste levensjaren in te prenten. Hij heeft dit gedaan door wetgevers te verwekken, die ook onder de heidensche volken voor de eere van het huwelijk zijn opgekomen. Hij heeft dit gedaan door de zondige gevolgen van de vrije liefde zoo luide tot de volksconscientie te doen spreken, dat de eenvoudige er voor terugschrikte. Hij heeft dit gedaan ook daardoor, dat hij het stille huwelijksleven kroonde met een zegen van levensgeluk en levensgenieting, die ten slotte toch weer het hart toesprak en bekoorde. En dit alles te zamen nu vormt die Gemeene gratie, waardoor het God believd heeft, het Huisgezin, onder wat vaak verschillende vormen ook, toch als instelling in stand te houden, en het vooral onder Israël zelfs tot hoogen trap van heiligheid te doen opklimmen.

Het is die Gemeene gratie die nog doorwerkt, en ook bij ons volk in kringen, waaruit alle geloof verdween, de tradities van het Gezinsleven soms op zoo schoone en edele wijze in stand houdt. Vandaar, dat ge nog in grooten getale ook onder ons geheel moderne en soms erger dan moderne, gezinnen vindt, die in het huwelijksleven rijk en gelukkig, door zuiverheid uitmunten, de liefde heiligen, en de zorg voor de kinderen tot heilige levenstaak kozen. Het is aan die Gemeene gratie en aan haar alleen te danken dat, b.v, onder een volk, zoo ingeslapen als het Chineesche, de eerbied voor het ouderlijk gezag nog zoo krachtig voortleeft, dat het onze gedoopte kinderen vaak beschamen kan. En het is vrucht van dieselfde Gemeene gratie, dat, terwijl in de kringen der rijksten en der armsten met name in de steden de zonde van den wellust zoo vernielend voortkankert, — op het platteland, en bij onzen gewonen handwerksstand, en zoo ook bij onze eenvoudige burgerij, nog een zin voor huwelijkgeluk voortbestaat, die de kracht uitmaakt van ons volksbestaan. Dat ook bij deze klasse der bevolking, zonde zich in het goede mengt, ontkennen we daarom niet; maar het feit mag dan toch dankbaar geconstateerd, dat de overtuiging in deze kringen onverzwakt stand houdt, dat het Huisgezin de normale levensorde is: dat het Huwelijk om Godswil in eere is te houden, en dat alleen het Gezinsleven bevrediging schenkt aan onzen menschelijken dorst naar levensgeluk.

„Voor den Rechterstoel van Christus".

> Want wij zullen allen voor den rechterstoel van Christus gesteld worden.
>
> Rom XIV : 10c.

Volkomen helder is de voorstelling van het Laatste Oordeel ten aanzien van die in Jezus ontslapen zijn, niet.

Vast staat, dat óók de verlosten en gezaligden voor Christus als Rechter verschijnen zullen. Jezus eigen schildering toont het ons, en zijn apostel spreekt het met zoovele woorden uit in Rom. 14: 10, als hij de Christenen te Rome tot teederheid in den omgang met de broederen vermaant, en dit aandringt met deze beweegreden: Want wij zullen allen voor den rechterstoel van Christus gesteld worden.

Het mag daarom niet voorgesteld, alsof de gezaligden in het Laatste Oordeel slechts als toeschouwers of getuigen zullen optreden. „Gesteld worden *voor den rechterstoel*" beteekent wel ter dege, dat men zelf aan het oordeel wordt onderworpen.

In wat Jezus zelf over de schapen en bokken sprak, is dan ook *tweeërlei* soort vonnis: een vonnis van *vrijspraak* voor de gezaligden, en een vonnis van *verdoemenis* voor wie geen vrede in het bloed des Kruises zocht.

Hiervan min of meer afwijkend daarentegen is de andere voorstelling, die even stellig in de Heilige Schrift gegeven wordt, dat zij, die Jezus toebehooren, zelve met Jezus als *Rechters* zullen zitten.

Zoo sprak Jezus het uit, dat zij, die hem gevolgd zijn, straks, als de ure voor de wedergeboorte der geheele wereld slaat, met Hem zitten zullen op tronen, oordeelende de twaalf geslachten Israëls. De heilige Apostel betuigt ons, dat wij de engelen oordeelen zullen. En op Pathmos ziet Johannes, hoe zij, die onthoofd waren om het getuigenis van Jezus, zaten op tronen, en hoe „hun het oordeel gegeven werd."

Deze twee staan dus naast elkander. Van den éénen kant is ons geopenbaard, dat niet alleen de ongeloovigen, maar óók de geloovigen, voor den rechterstoel van Christus zullen verschijnen, als beschuldigden en aangeklaagden, die hun vonnis van vrijspraak en hun heerlijk loon zullen ontvangen. Maar ook van den anderen kant, dat de geloovigen met Christus als rechters zullen zitten, en zelven aan het uitspreken van het vonnis zullen deelnemen.

Te verzoenen is deze tweeërlei voorstelling alleen zoo, dat, gelijk Jezus uitdrukkelijk leert, eerst het vonnis van vrijspraak over de geloovigen zal gaan, en dat ze, nadat hun vrijspraak is afgekondigd, met Hem als rechters zullen zitten, om het vonnis te slaan over wie stierf *buiten* Jezus.

Het is wel zoo, dat men gezegd heeft: „Ge moet dit alles niet letterlijk nemen, en het volstaat zoo gij er slechts uit leest, dat wie in Jezus ontslapen is, als kind van God, met Christus één, den zondaar oordeelt, maar ook zelf als gewezen zondaar behoefte aan openlijke vrijspraak heeft"; maar we betwijfelen of de Heilige Schrift hiertoe recht geeft. Juist toch met opzicht tot het Laatste Oordeel is de profetische teekening in de Heilige Schrift zoo scherp belijnd en zoo breedvoerig, dat elke louter overdrachtelijke opvatting is uitgesloten.

Er zal een Laatste Oordeel zijn, er zal een vierschaar zitten, en er zal gericht worden gehouden.

Wie dit alles verflauwt en wegdoezelt in geestelijke gewaarwordingen, doet zeer stellig aan de openbaring der Heilige Schrift tekort.

Toch zullen we op onze hoede zijn, om de teekening niet onzerzijds door de vinding onzer verbeelding nader te gaan uitwerken. Dit moge de zanger en de schilder beproefd hebben, ons geloof behoort zich hiervan verre te houden.

Te vragen hoe die tallooze en tallooze millioenen voor de vierschaar een plaats zullen vinden; hoe het denkbaar is dat ieders geheele leven geopenbaard zal worden; hoe eindeloos lang zulk een rechtspraak wel zou moeten aanhouden; hoe er van een publiek, voor allen hoorbaar vonnis sprake zou kunnen zijn; en zooveel meer; komt ons niet toe. Gissen baat hier niet. Al wat ons goed en noodig was te weten, is ons geopenbaard, maar de grenzen van dit geopenbaarde zullen we dan ook niet overschrijden. In de toestanden die dan intreden, zal elke verhouding zoo geheel anders worden dan thans; zal de waarneming en de gemeenschap een zoo geheel ander karakter dragen; dat ons elk begrip over wat het dan zijn zal, toch ontgaat. Wat Jezus zegt, dat de menschen zelfs van elk ijdel woord dat ze gesproken hebben, rekenschap zullen geven, gaat al ons begrijpen zeer verre te boven. En toch sta hier de vraag: Zou Jezus dit zoo stellig verklaard hebben, als het feitelijk op niets zou uitloopen?

Juist de vergeestelijking van al wat op het Laatste Oordeel betrekking heeft, heeft teweeg gebracht, dat verreweg de meesten ophielden met dat Laatste Oordeel als met een werkelijke gebeurtenis te rekenen, terwijl toch Jezus en de apostelen omgekeerd geen middel onbeproefd laten, om het ons zóó werkelijk en reëel als het zich slechts even denken laat, voor te stellen.

Of dan zij die in Jezus ontsliepen, niet reeds gerechtvaardigd zijn? En hoe het dan kan, dat wie de vrijspraak reeds ontving, toch nog in het Oordeel komt? Op die tegenwerping ligt het antwoord gereed.

De vrijspraak doorloopt hier verschillende trappen. Eerst is de vrijspraak in de gedachten van den Rechter. Dat is het voornemen om vrij te spreken. Datgene dus, wat men genoemd heeft de rechtvaardigmaking van eeuwigheid. Niet eerst later komt God tot de ontdekking, dat gij vrijgesproken moet worden. De feiten waarop de vrijspraak zal moeten rusten, worden Hem niet eerst later bekend. Integendeel, alle beweegredenen van het vonnis uwer vrijspraak zijn in het eeuwig voornemen aanwezig. Gij zijt van eeuwigheid als een die vrij zal gesproken worden, bij uw God bekend.

Een geheel andere trap in uw rechtvaardigmaking is het, als in de bekeering het vonnis der verdoemenis u ter neederwerpt, en alsnu in het geloof het vonnis der vrijspraak aan uw ziel betuigd en door u in eeuwigen jubel aanvaard wordt. Dat is de onderwerpelijke rechtvaardigmaking door het geloof.

Dan weet God het, en gij weet het. Maar daarom is het ook zoo nog niet tot een publieke vrijspraak geworden, en dit toch is bij elk vonnis volstrekt onmisbaar. Een geheim vonnis van vrijspraak of veroordeeling kan nooit anders dan voorloopig zijn.

En daarom volgt dan tenslotte de rechtvaardigmaking in den hoogsten trap, die niet plaats heeft in de verborgen wetenschap Gods, noch in de even verborgen wetenschap van het geloof, maar voor aller oor, in het openbaar, ten aanschouwe van heel de wereld en van alle engelen.

Eerst die vrijspraak, die rechtvaardigstelling in het Laatste Oordeel beslist en besluit de zaak.

Toen God u rechtvaardig stelde in zijn eeuwig voornemen, stond er tegenover dat gij toch in zonde zoudt ontvangen en geboren worden. Toen ge gerechtvaardigd werdt door het geloof, stond hiertegenover, dat toch de inwonende zonde nog niet van u was genomen. En dan eerst, in het Laatste Oordeel, zult ge publiek, voor aller oor, rechtvaardig verklaard worden, nadat het overtuigend voor een ieder zal gebleken zijn, dat gij rechtvaardig zijt.

Rechtvaardig, omdat er dan geen zonde meer in u zijn zal, en omdat de losprijs uwer ziele voor uw erfzonde en uw „dadelijke" zonden in het volbrachte werk van Christus gereed zal liggen, en de volkomen volbrenging van de wet door Christus als de uwe gelden zal.

Eerst rechtvaardig gesteld in het voornemen Gods, daarna rechtvaardig gesteld door het geloof, zult ge dan eerst als rechtvaardige staan in de volle aanschouwing.

En wat anders zal daarin verheerlijkt worden, dan het werk van Gods eeuwige ontfermingen aan uw ziel en aan heel uw persoon?

Satan klaagt u aan, de wereld klaagt u aan uw eigen conscientie getuigt tegen u. Hoe kunt ge dan gerechtvaardigd worden en vrijspraak erlangen, zonder dat God het oog toe doet voor uw zonde, en dus eigenlijk recht spreekt tegen het recht in.

Welnu, hierop zal het Laatste Oordeel het antwoord geven. Er zal dan blijken, zoo, dat Satan noch de wereld tegenspraak kan doen hooren, dat Gods ontfermingen zoo wonderbaar in genade hebben gewerkt, dat ge naar het stiptste recht niet meer veroordeeld *kunt* worden en dat uw vrijspraak Gods rechtvaardigheid niet verdonkert, maar in het klaarste licht doet uitkomen.

Het is daarom zoo jammerlijke schade voor het geestelijk leven, dat ook onder Christenen de allesbeheerschende belijdenis der rechtvaardigmaking almeer in een streven naar heiligmaking verduisterd wordt.

Dit is niets dan geestelijk egoïsme. Alleen maar vragen, hoe wordt ik heilig, en niet meer vragen, hoe komt God tot zijn recht ook ten aanzien van *mijn* wezen. Het is meer over eigen heil, dan over de eere van Gods recht bekommerd zijn.

En vraagt ge, of dan de publieke openbaring van ons leven niet pijn zal doen, zij dan geantwoord: Ja, indien dit hier op aarde geschiedde. Maar stellig neen, als juist de wonderkracht van Gods ontferming daarin zal uitkomen, dat zij zulke zondige personen, als ook wij waren, nochtans niet alleen vergeven en verzoend heeft, maar ook naar het strengste recht ten slotte heilig en gansch rechtvaardig in zijn oordeel gesteld heeft.

Wie in Jezus ontslapen zijn, verlangen naar dat Oordeel en vreezen het niet. Immers dat Laatste Oordeel zal eerst de volle triomf van Gods genade zijn, en tevens de volle triomf van onze eigen worsteling met Satan, zonde en wereld.

Amsterdam, 16 November 1900.

Niet alzoo.

Tot ons leedwezen zagen we, dat het tijdschrift: *Wat zegt de Schrift?* zich verleiden laat tot min goede polemiek.

Op blz. 149 toch poogt de heer J. te M. de stelling te verdedigen, dat de bijzondere roeping, en wel de roeping *door het gepredikte woord*, onder inwerking van den Heiligen Geest, „aan het geven van het eerste leven, aan de wedergeboorte, voorafgaat."

Dit zij zoo; een eigen opinie daarover te hebben, is zijn recht, al is het voor ons aan 'geen twijfel onderhevig, dat hij zich ten deze vergist.

Maar wat niet goed is, en niet mag, en waarop ons *Niet alzoo!* slaat, is, wat hij op die verklaring van zijn gevoelen volgen laat.

Daarin toch zegt hij, dat hij nu hetgeen hij beweert, behoorlijk met citaten zal gaan bewijzen.

Wederom uitnemend.

Maar nu volgt er: „Ik weet wel dat er in onzen tijd menschen zijn, die het niet noodig achten te bewijzen wat zij uitspreken."

Dit gaat al mis. Zoo toch stelt hij zichzelven als de brave man tegenover die booze anderen.

En hoe teekent hij die booze andere mannen?

Aldus: Het zijn menschen, die als *zij* iets zeggen, willen dat het dáárom waar zal zijn. „Zij vinden u zelfs onbescheiden en aanmatigend, als gij bewijzen vraagt van hetgeen zij beweren. Bij hen geldt de regel: „Het is zoo, omdat zij het zoo zeggen."

Let nu wel, het geldt hier heilige dingen, het geldt de mysteriën des geloofs. En nu zijn deze aldus geteekende menschen zóó vermetel en zóó verwaten, dat zij de waarheid omtrent deze heilige dingen niet vaststellen op gronden, maar zich het recht aanmatigen, daarover geheel naar eigen goedvinden een beslissing te geven, en op grond van dit hun goedvinden het als waarheid willen doen gelden.

Dat de heer J. te M. bij het teekenen dier mannen met name den hoofdredacteur van de *Heraut* bedoelde, is zoo doorzichtig, dat hijzelf er niet aan denken zal om het te ontkennen.

Ieder lezer voelde dit bij het lezen ter stond.

Dit nu sticht niet. Daar spreekt geen ernst in. Niet dit is de manier, om onder Christenbroeders tot een zich onderling verstaan over geschilpunten te komen.

Het is de *liefde* die in zulk schrijven gemist wordt.

Bovendien, de feiten weerspreken al zulk zeggen. In de *Heraut* is door citaten bewijs geleverd uit meer dan *twintig* Gereformeerde schrijvers omtrent dit geschilpunt, de heer J. te M. geeft *drie* citaten. Hoe kan hij dan zeggen, dat hij de man is die alles bewijst, en dat die anderen zoo maar spreken *zonder* bewijzen te leveren? Gezwegen nu nog van de dissertatie van wijlen den Doctorandus Kramer, waarin heel het heirleger onzer Gereformeerde Theologen als wolke van getuigen met breed citaat is opgeroepen.

Welke zijn al verder zijn eigen citaten. Hij citeert Brakel en Francke, . . . en óók Calvijn.

Nu is dezerzijds steeds erkend, dat Brakel in dit punt niet homogeen is met Voetius, Maastricht en onze andere oude Theologen; zelfs niet met Witsius. Hij is een theoloog uit de latere periode, die, onder geheel andere conditien, tegen het kwaad der volkskerk streed, en dus in geheel andere antithese stond dan onze eerste mannen.

Beteekenis heeft hier dus alleen het citaat van Calvyn.

Van hem nu slaan op de zaak alleen deze woorden uit het citaat: „Er is ook een bijzondere roeping, waarmede Hij gemeenlijk alleen de geloovigen verwaardigt te roepen, waar Hij door de inwendige verlichting van Zijn Geest te weegbrengt dat het gepredikte woord in hun hart post vat."

Welnu, deze woorden van Calvijn beamen we zonder voorbehoud, vooral gelijk Calvijn ze zelf in het Latijn schreef: qua solos fideles *dignatus*. En niet gelijk de vertaler het maakte, alsof er gestaan had: qua solos fideles dignatur *vocare*. Dit *vocare* staat er niet bij.

Dat Calvijn hiermede nu niet bedoelde (wat te bewijzen viel) dat instrumenteel *door* de predikatie *het leven* ontstaat, blijkt uit wat er onmiddellijk op volgt. Daar toch zegt Calvijn: „Soms echter maakte hij ook dezulken deze bijzondere roeping deelachtig, die hij slechts voor een tijd verlicht". Zelfs de heer J. te M. zal toch niet beweren, dat de tijdgeloovigen het *leven* eerst ontvangen, en dan verliezen.

Calvijn spreekt hier dus alleen van de *verlichting*, en zegt dat deze te beurt valt aan *geloovigen;* niet dat ze eerst hierdoor geloovigen *worden*.

De heer J. te M. geeft dus slechts één citaat dat gewicht kan hebben, én juist dat ééne citaat bewijst, wat hij beweert, *niet*.

Wel betuigt ook Calvijn, gelijk wij dit van harte hem nazeggen, dat de specialis vocatio den Geest der wedergeboorte met zich brengt (haec secum affert Spiritus regenerationis), maar dit is heel iets anders dan wat de heer J. te M. stelde.

Toch kunnen we hierop thans niet verder ingaan. Ditmaal willen we alleen protest indienen tegen wat ons dunkt een wijze van strijdvoeren te zijn, die onder broeders niet goed is, en er voorts op wijzen, hoe weinig recht de schrijver had, om te zeggen, dat hij nu eens *bewijzen* zou, wat hij beweerde, en dat wij geen bewijs hadden geleverd.

Bij Kramer kan de schrijver nazien, hoe het historisch verloop der gedachtenontwikkeling ten deze ook bij Calvijn was (p. 86-114).

Wat onszelven aangaat nemen we ons liever voor, zoodra de derde en laatste reeks over de *Gemeene gratie* ten einde zal zijn gebracht; iets wat denkelijk in Juli 1901 zoo zijn zal; in onze voorstukken een nieuwe reeks artikelen te openen onder den titel: *Leergeschillen in onze kerken*.

Daarin zullen we dan achtereenvolgens de verschillende stukken aan de orde stellen, die in den boezem van onze kerken op dit oogenblik tot uiteenloopende zienswijze leiden.

Alleen zoo is ordelijke behandeling mogelijk.

Het incidenteel nu eens over dit, dan over dat punt disputeeren, leidt niet dan tot eindelooze verwarring.

Het denkbeeld, op de Pastorale Conferentie geopperd, dat men een volgend maal over het al of niet instrumenteel karakter van de Schrift bij de Wedergeboorte, Dr. Kuyper tot een twistgesprek met wie van hem verschilt zou uitnoodigen, komt ons dan ook weinig practisch voor, en eer geschikt om van elkander af te raken, dan elkander naderbij te komen.

Reden, waarom een daartoe strekkend verzoek door schrijver dezes *niet* is aangenomen.

Practicisme.

IX.

Vraagt men ons nu, wat dan toch wel op deze ontwikkeling van de ziekenverpleging is aan te merken; of er dan schooner arbeid te bedenken valt, dan lijdenden op hun krankbed het leed te verzachten; en of het dan toch geen vitten op alles wordt, zoo ook hierover afkeurende critiek moet gaan; — dan zullen we in dit verband geen woord spillen aan den lof der ziekenverpleging — goede wijn behoeft geen krans — maar ook hier er op wijzen, hoe er op elk terrein doode vliegen zijn, die de beste zalf bederven kunnen.

Dit wordt niet in de voornaamste plaats gezegd van den „zuster-naam" en het „ordekleed", al valt ook hierop captie te maken. Onze critiek bij deze ziekenverpleging doelt op heel iets anders, t. w. op haar verband met Huis en Kerk.

Toch zij vooraf met een kort woord ook die „zusternaam" en dat „ordekleed" besproken.

Van „broeders en zusters" spreekt men, ook waar niet op geboorte uit hetzelfde bloed gedoeld wordt, daar, waar sprake is van een ambtelijk of geestelijk verband, waarin verschillende personen tot elkander staan. De Vrijmetselaars hebben de vaste gewoonte, elkander broeders te noemen. In kerkeraden heeft men eveneens van oudsher de vaste gewoonte gehad, althans van en over elkander als „broeders" te spreken. En op nog veel breeder schaal spreekt de Dienaar des Woords in Christus kerk de vergaderde geloovigen aan als „broeders en zusters in onzen Heere Jezus Christus."

Afwijkend van dat vaste gebruik, is het incidenteele gebruik van den broedernaam, bij het toespreken in ernstige oogenblikken van landgenooten, strijdmakkers of lotgenooten, waarbij dan meestal de saamvoeging: *mannenbroeders* gangbaar is. Het woord „zuster" wordt in dien zin niet gebezigd. Een aanspraak die met: Vrouwenzusters begon, is ons niet bekend. En zulks niet, alsof de „zusters" niet met de „broeders" van gelijken rechte waren, maar omdat de vrouw minder dan de man voor het publieke terrein des levens roeping en gave ontving, alsook omdat een toespraak aan „Mannenbroeders" bedoelt een beroep op manlijke veerkracht, en het „vrouwenzusters" juist de *omgekeerde* uitwerking zou hebben. „Mannenbroeders" richt zich tot heroïeken moed, „vrouwenzusters" zou zich richten tot de teederheid des gemoeds.

Tegen het gebruik van het woord „broeder" in bovengemelden zin nu bestaat op zichzelf geen wezenlijke bedenking, al stellen we op den voorgrond, dat de broedernaam alleen ter aanduiding van de geloovigen tot zijn volle recht komt. De geloovigen belijden voor elkander en voor de wereld, dat ze uit éénen Vader in de hemelen geboren zijn, en als zoodanig „Gods kinderen" heeten. Waar nu één Vader is en vele kinderen, daar is de broedernaam voor de onderlinge betrekking, waarin deze kinderen tot elkander staan, de eenig juiste uitdrukking. Overal daarentegen waar dat hebben van dien éénen Vader ontbreekt, kan de broedernaam of zusternaam nooit anders dan in oneigenlijken, overdrachtelijken zin gebezigd worden. Onderlinge aaneensluiting doet nooit de betrekking van broeder of zuster ontstaan. Het geheel eigenaardige toch van de betrekking van broeder en zuster, evenals die van vader en kind, is juist dáárin gelegen, dat deze betrekking niet door onzen wil tot stand komt, noch door onze keuze, maar geheel buiten ons om. Men kiest zijn broeders en zusters niet, men maakt iemand niet tot broeder of zuster, en men wordt niet iemands broeder of zuster door eigen wilsdaad, maar door eene van onzen wil onafhankelijke geboorte. Alle vereeniging of aaneensluiting tot een dusgenaamde broederschap is uit dien hoofde een in zichzelf ongerijmde gedachte. Schoonbroeder en schoonzuster is alleen daarom een gezonde term, omdat deze zich aan het wezenlijke broederschap rechtstreeks aansluit, en door de voorvoeging van het *schoon* er genoegzaam van onderscheiden is, om verwarring af te snijden.

Intusschen kan men op grond van het broederschap, dat ons als kinderen Gods saamverbindt, zeer wel den naam van broeder laten opkomen, zoo dikwijls men die gezamenlijke geestelijke geboorte uit den Vader der lichten met eenigen nadruk wil laten uitkomen. De Hernhutters noemen hun vergadering liefst „broedergemeente", en bedoelden daarmede oorspronkelijk niet anders, dan dat zij zich als geloovige en belijdende Christenen aaneensloten. Ze ontkenden daarom niet, dat er ook buiten hun kring kinderen Gods waren, maar deden door dien naam slechts uitkomen, dat zij elkander als broeders en zusters in Christus erkenden. En zoo ook was de oorsprong van den broedernaam voor de onderlinge betrekking van ambtsdragers in de gemeente. Dat kerkeraadsleden elkander als broeders begroetten, was niet ter oorzake van het ambt, alsof eerst het ambt den broedernaam deed opkomen, maar wijl ze als ambtsdragers der gemeente hun Christelijk karakter als kinderen Gods wilden eeren.

Uit dit oorspronkelijk goede en volkomen gerechtvaardigde gebruik is intusschen al spoedig een geheel ander begrip opgekomen, alsof men door afspraak, door aanstelling, door aaneensluiting enz. elkander tot broeders of zusters maken kon. Zoo echter drukte het niet de gemeenschappelijke herkomst uit, maar een titel dien men elkander over en weer gaf, om de innige of de nauwe betrekking uit te drukken, waarin men over en weer tot elkander stond.

Aanvankelijk bleef dat dan nog beperkt tot het heilige terrein. Wie op heilig terrein, door heilig beginsel gedreven, zich voor een heilig doel aaneensloten, vormden dan een broederschap of confrérie. Vandaar dat het ordewezen onder de Hiërarchie er als vanzelf toe overging, om op dezen broedernaam beslag te leggen, en dat in verband met, of los van deze orden, zich vooral in later tijd allerlei broederschappen gevormd hebben, als de Skapulier-broederschap, de Rozenkrans-broederschap, enz.

Dat vond vooral vroeger navolging ook bij wie tegen de Hiërarchie min of meer in oppositie stonden, zooals bij de Broederen des vrijen geestes, de Broederen des gemeenen levens, enz., gelijk in den laatsten tijd ook onder Protestanten de Broederschap der Adventisten opkwam, en ook de Darbisten wel „Broeders in den Heere" genoemd worden.

Nog verder week het later gebruik van het oorspronkelijke af, waar men ten slotte geheel het heilige terrein verliet, en den naam van *confrater* of *confrère* of broederschap voor allerlei ambtsbetrekking, gildenverband, of voor eenheid van bedrijf, ook zonder verband, invoerde, gelijk o. a. de journalisten de gewoonte hebben, elkander steeds met den Franschen naam van *confrère* te betitelen.

Eerst dus: het saâm zich kennen als kinderen Gods en daarom als broeders geboren uit éénen Vader. Toen: de broedernaam gebezigd, waar dat zijn van kind Gods met bijzonderen nadruk uitkwam. Daarna: de broedernaam in gebruik voor het zich vereenigen op heilig terrein voor een heilig doel. Voorts: de broederschap een meer gemeene en gewone naam voor allerlei verbonden en vereenigingen. En ten slotte geheel van de oorspronkelijke beteekenis vervreemd: van broeder en zuster, of van confrater en confrère gesproken, om uit te drukken dat men op maatschappelijk terrein in eenzelfde beroep optrad.

Zoo nu bezien, zou er op zich zelf niets tegen zijn geweest, dat ook Christenvrouwen die zich vereenigden, om in naam van Jezus de kranken te verplegen, tegenover elkander bekenden, dat ze elkander erkennen als kinderen Gods, als kinderen Gods liefhebben, en met elkander als kinderen Gods in dezen heiligen dienst arbeiden willen.

Maar zóó liep het gebruik bij de ziekenverpleging niet. Het sprak aldoor van *zusters*, ook daar waar van Christelijke belijdenis geen oogenblik sprake was; ook dan als het een kring gold, die geheel buiten alle Christelijk geloof stond. Niemand kan uit dien hoofde beweren, dat de oorspronkelijke naam hier in zijn zuiverheid tot zijn recht kwam. De naam „zuster" drukte bij de ziekenverpleging allengs geheel hetzelfde uit, wat het broeder in de gilden of corporatien beduidde. Er lag niet anders in, dan dat men door eigen keus zich tot dat gemeenschappelijk werk vereenigde. Van het geboren zijn uit éénen Vader in de hemelen bleef geen zwak spoor zelfs merkbaar. Voor zoover zulke vereenigingen nog min of meer geloovig waren, stak in dien zusternaam dan ook niets anders dan een navolging van de Roomsche broederschappen of orden; en voorzoover de ziekenverpleging geheel buiten Christus omging, was het niets dan een wereldsche confrérie.

In Roomsche landen werden van oudsher schier alle hospitalen door ordezusters bediend. Zoo was daar de zusternaam inheemsch geworden. En het is uit dit gebruik in Roomsche landen, dat men dien zusternaam ook in onze gasthuizen heeft overgebracht.

Dit komt daarin het sterkst uit, dat de naam van zuster bij de ziekenverpleging als *titel* in eigenlijken zin gebezigd wordt. Het is niet alleen, dat men elkander als zusters toespreekt, maar er wordt *van* de verpleegsters als zusters gesproken, geheel los van haar onderling verband. De directie heeft twee *zusters* noodig. Een candidaat meldt zich aan om *zuster* te worden. De directrice is een zeer goede *zuster* op het spoor. De verpleegster heet zuster A of zuster B. Er is een *zuster* voor de jongenszaal, een *zuster* voor de kinderzaal.

Zoo is *zuster* de aanduiding van een qualiteit, van een dienstbetrekking, van een officie geworden, en dit juist is met den echten zusternaam in onverzoenlijken strijd. In uw huis, als ge zes dochters hebt, zult ge nooit spreken van een *zuster* voor de kinderkamer, of van een *zuster* voor het huishouden, van Zuster Anna of van zuster Petronella. In huis, als het werkelijk zusters